СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 149. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 29 червня 1933.

VOL. XLI. No. 149. Jersey City, N. J., Thursday, June 29, 1933. THREE CENTS.

НЮЙОРСЬКИЙ СТЕЙТ ЗАЯВИВСЬ ОДНОГОЛОСНО ЗА ЗНЕСЕННЯ ПРОГИБІЦІЇ

ОЛБАНІ. — 150 делегатів, зібраних на стейтову конвенцію, заявились одноголосно за додання до федеральної конституції 21 поправки, яка зносить 18 поправку. В той спосіб заманіфестувала конвенція волю нюйорського стейту, що змагає до знесення прогибіції.

Отсю ухвалу названо історичною. Проголосив її бувший говернор Ал Смит, відомий противник прогибіції, котрий боровся проти неї від самого початку її заведення. Забирав теж слово бувший секретар стейту, Елігу Рут, котрий заповів, що сухі не будуть в силі дістати 13 стейтів і тим чином унеможливити зміну конституції.

ПРОТИ ҐАРАНТІЇ ОЩАДНОСТЕЙ.

БОЛТОН ЛЕНДІНҐ (Ню Йорк). — Делегати конвенції „Стейт Бенкерс Асосієйшен" є проти того, щоб асекурацією гарантувати депозиторам їх банкові вкладки. Вони кажуть, що через таку ґарантію могтимуть дістати легко дозволи на ведення банкового діла ріжні несолідні інституції. Тоді така ґарантія покажеться великим лихом.

НОВИЙ ПОДАТОК ВІД ПШЕНИЦІ.

ВАШИНГТОН. — Хоч ціна на пшеницю підскочила вгору прямо сензаційно, то це не буде для уряду перешкодою у виплачуванню фармерам прибільших бонусів. А це знову потягає за собою стягання нового податку, по 30 центів від бушля пшениці, який стягатимуть при меленні пшениці. Увесь той податок буде на ділі сплачуваний консументами, які платитимуть по пів цента більше за фунт хліба.

ЗА КРАЩІ УМОВИНИ ПРАЦІ В ТКАЦЬКІМ ПРОМИСЛІ.

ВАШИНГТОН. — Представник Американської Федерації Праці є проти проєкту ткацьких промисловців, котрі заявляються за введення у ткацькім промислі 40-годинного тижня праці. Федерація домагається 32-годинного тижня праці й підвищення заробітної платні.

ЗАПЛАТИЛИ ДЕЙВИСОВИ $35,000 ЗА ПОСЕРЕДНИЦТВО.

ВАШИНГТОН. — Банкир Отто Кан з Ню Йорку зізнав перед сенатським банковим комітетом, що амбасадор Нормен Дейвис, котрий тепер повернувся з Женеви, побрав у 1925 р. $35,000 за посередництво у виробленню позички для републики Чілє. Дейвис був тоді приватною особою. Тоді розпродано в Злучених Державах бандів републики Чілє на $90,000,000. Продавано їх у ціні від 92 до 99 долярів. Тепер вони вартують від 13 до 14 долярів.

ЕЛЄКТРИЧНА „ДРАБИНА".

ШІКАҐО. — В Інституті радіових інжинірів представили елекричну „драбину", яка допоможе людині дістатись у повітряні простори на 550 миль угору.

ЖИДІВКИ ЗА БОЙКОТ НІМЕЦЬКИХ ТОВАРІВ.

НЮ ЙОРК. — Коло 1,000 Жидівок, які представляють 236 жидівських жіночих організацій, заявились на вічу за бойкотування німецьких товарів, як відплату за переслідування Жидів з боку уряду Гітлера.

„Клич „купуй американські товари" повинен обовязувати американських Жидів, говорили делеґатки. І підкреслювали, що Німці не люблять Жидів із зависти, що Жиди розумніші, ощадніші й виказують у житті більші успіхи.

ГОДИТЬ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ З УРЯДОМ.

ГАВАНА. — Американський амбасадор, Сомер Велс, уже зблизив майже всі опозиційні гуртки до уряду, крім революційної студентської організації й групи Менокаля. Кажуть, що таки прийде до згоди між урядом президента Мачади і революціонерами, і в Кубі настане нарешті спокій.

ЛИНДБЕРҐ ВИБИРАЄТЬСЯ ДО ҐРЕНЛЯНДІЇ.

ФИЛАДЕЛФІЯ. — Полковник Чарлз Линдберґ вибирається з жінкою на наукові розсліди до Ґренляндії. Иде про те, щоби вибрати найкоротшу й найбезпечнішу дорогу для заведення повітрової комунікації між Америкою й Европою.

ПРОТИ ЗАДОВГОЇ ФЕДЕРАЛЬНОЇ КОНТРОЛІ.

АТЛЕНТИК СІТИ. — Бувший амбасадор Волтер Едж, републиканець, дав признання президентови Рузвелтови за те, що він у короткім часі завів такі зміни, які заповідають нам скорий поворот до нормальних часів. Едж побоюється тільки одного, що Рузвелтови прийдеться згодом удержувати для виконання своїх плянів величезну бюрократичну машину, котра переміниться в політичну машину, якої годі буде позбутись. Едж теж не вірить, щоби така сцентралізована акція могла бути успішною на довший час. Хвилево вона помагає.

СТРАЙК ВІЙСЬКА В ЧАСІ ВІЙНИ.

В Норвегії відбудеться цікавий процес. Перед судовим трибуналом стане капітан маринарки Оляф Кульман. Він обвинувачений за те, що на противоєнному конґресі в Амстердамі заявив, що на випадок війни військо повинно застрайкувати. А цього якраз найбільше бояться керманичі нинішнього світа.

ТРАҐЕДІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕМІҐРАНТА.

В неділю, 4. червня вечером, Українець Володимир Серваєвийшов із табору в Мартин, Онт., та з наміром самовбивства скочив у поблизьке озеро. Траґедію бачили деякі робітники, однак зогляду на велику глибину озера не могли його витягнути. Щойно другого дня витягнено його тіло з озера.

Покійний походив з містечка Копичинці на Західній Україні. До Канади прибув у 1929 році й перебував переважно в Мус Джо, Саск., де брав живу участь у роботі українських національних товариств. Був інтелігентною людиною; покінчив у краю 6 кл. гімназії. В останніх часах перебував у Вінніпеґу, а вкінці опинився в таборі для безробітних у Мартин.

Головною причиною самовбивства покійного були одержані вісти з Копичинець, що його жінка, Полька, передержує в свойому домі польських вояків із прикордонної сторожі та веде з ними розпусне життя. В прощальному листі до свого батька й двох дітей у старому краю написав покійний, що відбирає собі життя через зрадливу жінку. Вона марнувала з польськими вояками його важко запрацьований гріш, а в останніх часах із невідомих причин старалася через польський консулят у Вінніпеґу стягнути його домів. Щоб уникнути того, покійний утік до робітничого табору, де й згинув трагічною смертю. Прожив усього 35 років.

ВЗЯЛА ВЕДМЕДЯ ЗА ПСА.

Фармерка Вівчарук із Шіго, Саск., пішла ранком по корови на пасовиско. По дорозі побачила, як велика чорна звірина бігла за її телятем. Вона вважала звірину за пса і кинула в неї патиком. Коли ж підійшла ближче, побачила, що це не пес, а великий чорний ведмідь. Перелякана почала втікати на фарму, а ведмідь пустився за нею. На її крик вибіг із хати її муж і, побачивши ведмедя, вхопив рушницю, яку, на щастя, мав на поготівлі, й вистрілив у ведмедя. Ведмідь упав неживий пару кроків від утікаючої.

„ХОЧЕМО СЛОВАЦЬКИХ ЖИДІВ!"

У Братиславі гурт молодих людей демонстрував перед мадярським консулятом. Поліція їх розігнала. Відси студенти пішли до жидівської дільниці, де кричали: „Хочемо словацьких, не мадярських Жидів!" Поскидали з крамниць багато шильдів. Демонстранти хотіли дістатися до крамниць і при цьому прийшло до сутички з жидівськими торговцями. Щойно кінна поліція розігнала молодь.

КАНАДА — КРАЇНА МОЛОДІ.

На основі останнього перепису населення виявилося, що більшу частину населення Канади, яке виносить 10,376,786 осіб, творить молодь понижче 25 років життя. Перепис виказав, що найчисленнішу ґрупу між населенням Канади представляють особи, що в часі перепису були в десятому році життя; їх було 232,180. Дітей, понижче 1 року життя, було 202,688. Двацять-літніх осіб було 189,389, а 25-літніх 165,-922. Усіх осіб, що в часі перепису ще не мали 21 років життя, було 4,510,195.

ЧЕХИ ЗАСУДИЛИ СВОЇХ ФАШИСТІВ.

Військовий суд у Берні засудив на ріжний термін до вязниці 58 фашистів, які рік тому зробили спробу захопити в свої руки владу в Берні. Лідера фашистів, генерала Ґайду, звільнено від вини й кари.

З МОРАЛЬНОЇ ГНИЛІ ПО ВОЛИНСЬКИХ СЕЛАХ.

Загально відоме вже, що дуже багато вчителів по наших селах, поминаючи те, що хоч більшість учнів Українці, вони, не Українці, є невідповідні у всіх відношеннях: як під оглядом педагогічним так і моральним. Щоби не бути голословними, наведемо приклад з села Журавичі, луцького повіту, де керовником школи від пару років був такий собі панок, Юзеф Моленда, завзятий „дзялач". Другою вчительською силою була Українка, панна Соня М-з, цілком відповідаюча свому призначенню. Але через те, що вона є людина чесна і сумлінно виконувала свої обовязки, п. Моленда від довший час проти неї акцію, щоби її усунути, аж врешті добився свого, без ніякої з її боку вини. Довший час вів шкільний інспектор слідство, з якого цікавий один момент: зізнання свідка Поляка-леґіоніста Кобилянського, який ствердив, що Моленда хотів усунути згадану вчительку і притягнути його на її місце. Коли ж він запитався, які причини цього, то Моленда відповів: „Пане, пшичини завше можна знайти, а тим венцей она Україна. Мне потшебно дзевчинкі „тіп-топ", до вшисткєго". І так слідство затягалося в безконечність, панна М-з і досі не урядує, бо, як кажуть, один інспектор підтримує Моленду, другий, як людина обективна, вважає панну М-з невинною.

А тимчасом той панок Моленда недавно став відомим на цілий край, а саме: знасилував 10-літню ученицю Фльорентину Домбровську, яка в нього одночасно була на послугах при кухні. За свій гнебний учинок цей „взірцевий виховник і культуртреґер" не лише припинений в урядуванні, але помандрував до вязниці, де до-схочу роздумує над „тіп-топ і дзевчинках до вшисткєго".

Наведене найвимовніше характеризує, які типи є серед учительства по наших селах.

ВБИВ УЧИТЕЛЬКУ.

Невідомий убивник убив біля Люблина вчительку Стефанець і кинув її в кущі. Перед тим забрав у неї всю платню.

10 МІЛІОНІВ БРИТІЙСЬКИХ ЕМІҐРАНТІВ ДО КАНАДИ.

За останні роки анґлійський уряд робив ріжні пляни для переселювання людей з Британських островів до Канади. З приходом економічної кризи в британських урядових кругах справа виселення частини британського населення до Канади набрала великого значіння. Влада виготовляє новий плян перенесення і тією справою заінтересовані ширші круги британської суспільности. Деякі британські часописи пропонують урядови поселити на фарми в Канаді 10 міліонів Британців, а в той спосіб поправляться життєві обставини решти населення островів. „Коли Канада має бути британською по крови й дусі" — кажеться в лондонському „Неціонал Ревю" — „то тепер золотий час до ділання".

ЗГИНУВ НА ДАХУ ВАГОНУ.

19-літній Станислав Мязга хотів без білету поїхати до Давидова, тому виліз на дах вагону. Підчас руху поїзду Мязга вдарив головою об траверзу та впав неживий на залізничий шлях.

„ЖИДІВСЬКІ ПРОФЕСОРИ ХАЙ ІДУТЬ У МОСКВУ!"

У Празі в німецькому університеті студенти демонстрували проти професорів Ф. Вайса та Пельсена (оба родом із Відня). Демонстранти кричали: „Геть із жидівськими професорами, хай ідуть у Москву!"

МОНОПОЛЬ НАРКОТИКІВ.

Турецький парлямент приняв закон, на основі якого держава перебирає монополь наркотиків. Парлямент ратифікував умову з Юґославією з 14. квітня 1932 в справі вивозу опію.

У ВАРШАВІ ВИКОНАЛИ ДВА ПРИСУДИ СМЕРТИ.

У Варшаві перед наглим судом велася розправа проти Брохіса і Стерчинського, обвинувачених у шпигунстві. У висліді розправи присуджено обвинувачених на кару смерти. Тому, що президент відмовився ласкавити присуджених, нічю дня 4. червня виконано присуд. Першого повісили Жида Брохіса, другого Стерчинського. В останній хвилині перед тим, коли кат мав закинути Стерчинському стрічок, цей попросив, щоби йому звільнили праву руку та дозволили перехреститися.

„НОВИЙ ОПИР З ДІСЕЛЬДОРФУ".

В околицях Фідберґу (Нова Мархія) згинули в загадочний спосіб чотири молоді жінки. Всюди запанувала паніка, бо всі були тієї думки, що знову появився якийсь Кіртен. Оноді знайшли нового трупа 17-літньої жінки, на якій були сліди сексуального вбивства. Згодом арештували під замітом цього вбивства 20-літнього різника Кірціґера, який признався до вбивства. У слідстві признався Кірціґер що вбив ще інші чотири жінки і показав навіть місце, де похоронив свої жертви. Виявилося, що вбивства тих доконав Кірціґер з садистичних спонук.

ЧУТКИ ПРО ОБМЕЖЕННЯ СВАВОЛІ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ЧЕКИ

ДЕРЖАВНЕ ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ БУДЕ ПЕРЕФОРМОВАНЕ НА ЗРАЗОК ЦАРСЬКОЇ ОХРАНКИ.

МОСКВА (СССР). — З добре поінформованих джерел доносять, що в колах радянської влади й комуністичної партії готуються обмежити діяльність Державного Політичного Управління лише до шпіонажі й арештів „ворогів радянської влади". Право судити арештованих та розстрілювати їх по суді й без суду буде відібране від чеки й передане іншим судовим та адміністраційним органам.

Большеви вважають потрібним переформувати Державне Політичне Управління цілком на зразок старої царської охранки, яка слідкувала за царськими підданими при помочі спеціальних таємних агентів, „філерів"-агентів зовнішньої охрани та при помочі провокаторів, які залазили в ріжні протиурядові організації, щоб викривати їх пляни та провокувати на ріжні необережні акції.

НАЦІОНАЛІСТИЧНА ПАРТІЯ В НІМЕЧЧИНІ РОЗВЯЗАНА.

БЕРЛІН (Німеччина). — Центральний Комітет Націоналістичної Партії ухвалив розвязати свою партію, а її членам запропонувати увійти в склад гітлерівської національ-соціялістичної партії. Цю ухвалу зроблено без відома й проти волі лідера націоналістичної партії, д-ра Ґуґенберга. Лишившись без своєї партії, Ґуґенберг подав на імя президента Гінденбурга прохання про звільнення його зі становища міністра економії та торговлі в уряді Гітлера.

Відповіди від президента републики ще не отримано, але всі вважають, що міністерська каріера Ґуґенберга вже скінчена. Домагаючись міністерського становища, він зі своєю партією підтримував Гітлера на виборах, які привели його до диктаторства в Німеччині.

ФОН ПАПЕН ПОЇХАВ ДО РИМУ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Боротьба Гітлера з римо-католицьким духовенством у Німеччині привела до того, що віцеканцлер фон Папен поспішив до Риму, щоби там просити в папи римського заборони римо-католицькому духовенству втручатися в політику. З розвязанням католицько-народньої партії в Баварії уряд Гітлера перевів численні арешти серед католицького священства. Притім арештовано кількох епископів за їх протигітлерівську політичну діяльність.

Після того, як Гітлер настановив свого комісаря над протестанською церквою, він тепер узявся за римо-католицьку церкву, призначуючи свого доглядача за нею. Боротьба Гітлера з церквами прибирає щораз гострішого характер.

ПОЗБАВЛЯЮТЬ ЖИДІВ ПРАВА НА ЗАРОБІТКИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Всі робітники Жиди, які працюють по ріжних фабриках і заводах та які належать до робітничих юній, будуть позбавлені права працювати в фабриках і заводах. Тому велике число жидівського робітництва засуджується на голодування.

Таксамо мають поступити й з урядовцями та з іншими Жидами інтеліґентного труду. Берлінська пресова асоціяція виключила зі свого складу найбільшого німецького редактора й журналіста, Теодора Вольфа, що був довгі роки редактором ґазети „Берлінер Таґеблят", а також кількох інших визначніших журналістів. Виключено їх тому, що вони Жиди.

ВИГАНЯЮТЬ ГІТЛЕРІВЦІВ З АВСТРІЙСЬКИХ СОЙМІВ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — В соймах нижчої й горішньої Австрії піднесено питання про позбавлення посольських мандатів усіх членів соймів та сенатів, які були вибрані за списками національ-соціялістичної партії. Сподіваються, що націоналістичні посли будуть виключені також з інших австрійських соймів та сенатів.

АНҐЛІЯ ТАКОЖ НЕ ХОЧЕ СТАБІЛІЗУВАТИ СВОЄЇ ВАЛЮТИ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Виявилося, що, не зважаючи на всі старання Франції, Анґлія не погодилася на негайну стабілізацію фунта стерлінґів. Валютна комісія на лондонській економічній конференції виступила з проєктом, що досить 25% золотого запасу для забезпечення золотого мірника паперових грошей, які є в обігу кождої держави.

Крім того ухвалено проєкт, щоб золото взагалі було виключене з обігу як валюта, а щоб воно зберігалося в державних скарбницях як обезпечення паперових грошей.

КИТАЙСЬКА ЕСКАДРА ЗДЕЗЕРТУВАЛА.

ШАНҐАЙ (Китай). — Майже вся китайська воєнна фльота відплила в напрямі до північного Китаю, який недавно китайські генерали оголосили незалежною державою. Тепер центральний уряд Китаю лишився без воєнної фльоти.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110. of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТОРГИ ЧЕРВОНИХ УДАРНИКІВ

Волтер Дюранті, кореспондент „Ди Ню Йорк Таймс", відомий зі своїх дописів, прихильних совітам, доносить з Москви про нові пляни совітської дипльоматії. Пише, що совіти ідуть слідом за царатом і зачинають опирати міжнародню силу Росії на союзі з Францією. І підкреслює, що та зміна потягне за собою далеко йдучі політичні наслідки, бо большевики рішилися відвернутись від Німеччини. Це є їхня демонстрація проти політики Гітлера, що звернена в першу чергу проти комуністів у Німеччині, яких наці вважають найбільшим внутрішнім ворогом німецького народу.

Той зворот уже був заповіджений недавно, коли поміщено в урядовім органі совітів, „Правді", статтю, в якій доказувано, що інтерес совітів вимагає, щоби совіти відвернулися від тих, котрі програли світову війну та домагаються тепер ревізії Верзайського договору.

Ота півофіціяльна заява мала відразу добрі наслідки. Бизнес пішов, бо Франція зараз відновила торговельні переговори з совітами. Дюранті заповідає, що треба надіятися, що вже в короткім часі буде можна навіть почути про висліди цього торгу, які будуть для совітів дуже корисні.

Дюранті подає далі, що совіти зачали ще більше затіснювати звязки з Польщею та що почали наближуватися до малої антанти й до Югославії. А Польща працює над тим, щоби зблизити Румунію до совітів, і є вигляди, що й це вдасться.

Одним словом, всі міжнародні грабіжники, які опирають свій стан державного посідання на Верзайськім договорі, сходяться тепер докупи з совітами, щоби разом з ними поставити один великий фронт проти покривджених тим договором народів і щоб унеможливити Німеччині й іншим народам отрястися з кайдан.

Отак за миску сочевиці, за матеріяльні користи плюють совіти на всі свої засади і творять фронт з тими, що є за міжнароднє насильство й Верзайський договір. І все те коштом закріплення поневолення українських земель. Червоні ударники зробили новий „удар" на Европу. Але вже тепер навіть на словах не обстоюють світової революції, чи боротьби з грабіжниками, а тільки подають руку гнобителям поневолених і торгують безцеремонно долею міліонів покривджених, обстоюючи непорушність Верзайського договору.

ЕЛЄКТРИЧНЕ ОКО.

На зборах Інституту Радіових Інжинірів, що відбуваються в Шікаго, предложив д-р Володимир Зворикін, інжинір-дослідник з лябораторій підприємства „RCA-Victor Co." в Кемден, Ню Джерзи, один із справді революційних винаходів з поля техніки. Назвав він його „іконоскопом", себто „образоглядом". На ділі є це немовби людське око, здібне принимати враження світла та їх нотувати, але багато разів краще й докладніше ніж людське око.

Інжинірський Інститут, на котрого зібранню прочитано звідчит про винахід, є одним з поважних наукових інституцій Америки, спеціяльно призначеним для розвою інжинірських наук. Є це один з інститутів, звязаних з Американським Союзом для Розвою Науки, що є чимось у роді американської академії наук.

Як говорив самий винахідник, іконоскоп опирається на практичнім приміненню зовсім тих засад до телевізії, себто до заходів бачити при помочи приладів щось, що діється далеко. Ця новина лежить у тому, що всякі механічні способи зовсім виключено з винаходу, а сперто його на використання інших фізичних і хемічних засад. Внаслідок примінення цих нових засад одержано винахід, який є, як винахідник доказує, 7,000 разів справніший від подібних винаходів інших систем.

Це штучне око є чутливіше від звичайного людського ока, яке є дуже обмежене в своїм крузі бачення, бо воно може бачити тільки деякі проміні на які розпилюється сонячне світло, а саме проміні, які сягають від червоного до фіолетного, тоді як електричне око, придумане д-ром Зворикіном, може „бачити" навіть ті части веселки, яких людське око не може вловити, а саме проміні, що є поза фіолетними й червоними промінями.

У своїй будові „електричне око" скидається на людське око. Наперед має воно приймаючий апарат, що відповідає цій болоночці, яка вистелює нутро ока й складається з нервових волоконець. У людськім оці відчувають образ передовсім кінчики нервових волоконець, як на них падають проміні бачених предметів через зіничку, себто прозоре віконце в передній частині ока. Образ, який відбивається на задній стіні ока, подражнює кінчики нервових волоконець, а це подражнення викликає в людськім мізку відповідні враження.

Службу волоконець людського ока сповняють в електричнім оці три міліони чутких на світляні філі клітин. Як вони зроблені, це є тайною винахідника. Досить, що клітини такі малі, що їх можна бачити тільки під мікроскопом та що 10,000 клітин зміститься на просторі одного квадратового центиметра. Всі три міліони клітин містяться на аркуші міки, пять центиметрів довгім і чотири широкім, а все це рамо міститься в порожній рурці, 16 цалів довгій, та в „грушці", 8 цалів у промірі. На плоскім кінці рурки, що зроблена в формі лійки, бачена сцена появляється як рухомий образок.

Електричне око наслідує людське око також щодо другої частини ока, яка має задачу пересилати до мозку бачені образи. У людини нервові волоконця, що одержують враження образів, сходяться на заді ока в очний нерв, який входить до нутра ока ззаду. Відповідаючий цій частині ока апарат у винаході д-ра Зворикіна перемінює енергію світляних промінів, що падуть на три міліони клітинок, на електричну енергію, а ще інший апарат перемінює цю енергію назад на світляну енергію. В цей спосіб „іконоскоп" перемінює наперед образ на низку електричних вражінь, а потім ці електричні враження переробляє назад на світляні. З огляду на те, що відбирання світляних вражінь („бачення") відбувається в одному місці, а перероблення електричних вражінь назад на світляні може відбуватися в далеко положеному другому місці, людина може при помочи „іконоскопу" бачити справді сцени, що відбуваються в той саме час далеко від неї.

Щоби вловити образ, який заєдно перемінюється, апарат мусить бути сконструований так, щоби кожда сцена, хочби дуже коротко тревающа, лишала вже свое враження на апараті. Д-р Зворикін каже, що його апарат відчуває проміні, які тревають не більше як одну півтора-міліонову частину секунди. Як це робиться практично, є тайною винахідника. Відома тільки загальна засада, на якій винахід спирається, але й цеї загальної засади людина, що не має спеціяльного підготовання з науки про електрику, не зрозуміє.

Яких докладних обчислень треба до вдосконалення апарату та які точні мусять бути апарати, що творять складові частини апарату, видно хочби з того, що пластинки міки, які мають на собі три міліони світляних клітин, є грубі заледви кілька тисячних цаля.

Задалеко теж завелоб нас фантазування вже нині про практичні примінення винаходу. Зате варто звернути увагу на умовини, серед яких цей винахід зроблено. Винахідник каже, що винахід коштував його десять літ напруженої праці. Працював не він один, а з цілим штабом вправлених учених. Десять літ праці значить, що ще девять літ праці не давали ніякого висліду, що по девятьох літах винахідники не могли показати нічого готового, що могло би промовляти до ума людини, необізнакомленої з ділом. Коли вісім літ з того досвіду втрачено в лябораторіях Вестингавзу, а два роки в лябораторіях Ар-Сі-Ей Виктор Ко., то певно не обійшлося без того, що ті, котрі своєю піддержкою зробили цей винахід можливим, знеохочувалися довгими підготовленнями, які вказувалися безплідними. Нераз певно й самий винахідник мусів сумніватися в можливість поборення всіх труднощів тяжкої проблеми. Тому то нині світ витає винахід д-ра Зворикіна. Це не тільки епохальне відкриття, яке отвирає широке поле для практичних примінень, що можуть зробити справжні переворот в людських відносинах. Це є теж монумент витревалости людської думки, довгого шукання, поборювання всяких труднощів назовні й, що важніше, сумнівів в умі самого винахідника.

Як показує імя винахідника, він Москаль. Його винахід стане власністю в першій мірі Американців, які вміють шанувати умову працю та вміють уможливити практично роботу людям думки.

ПЯТНАЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ

III.

З приводу проголошення урядом Скоропадського своєї програми ґазета „Нова Рада" в передовиці з 14 травня 1918 року між іншим писала:

> Насамперед повідомлення відпекується від самодержавних форм у громадському ладі на Україні й пояснює причини реставраці гетьманства. Щодо пояснення природи самого гетьманського уряду, то тут офіційне повідомлення тиснеться, можна сказати, в одчинені двері, бо гетьманство, само по собі взяте в розумінню історичної ідеї, певно ніхто серіозно й не вважав би за виявок самодержавних тенденцій, бо природа й обсяг власти гетьмана на Україні відомі кождому, хто хоч поверховно знає історію України. Річ тут не в титулі, а в тих обставинах, за яких цей титул реставровано. А обставини, як знаємо, були такі, що справді дають ґрунт для думки, що заводиться особистий режім.

Бідна редакція „Нової Ради" не знала, що на те, щоби писати про гетьманську владу в історичній минувшині, не треба знати історії України. На те лише треба, щоб новітні гетьманці обернулися в „холопів його ясновельможности гетьмана", як колись московське боярство було „холопами царя". А коли знайшлися люди, що захоплюються своїм „холопством", то вони, ясна річ, вигадали фікцію, що український гетьманат був таким же азійсько-московським самодержавним і самодурним деспотизмом, як московський цар.

„Підніжки й грязь Москви" не можуть відлипнути від Москви й ту грязь несуть на український ґрунт.

* * *

Природу гетьманського уряду дуже добре пояснював тодіж Всеукраїнський Селянський Зїзд, який відбувся в Києві в часах гетьманування ґенерала Скоропадського. В резолюції того зїзду, яка видрукувана в тій же „Новій Раді", в третім параґрафі читаємо:

> Зїзд з призирством відкидає утворену панами — великими земельними власниками й сільськими кулаками та капіталістами гетьманську владу, як явно самозванчу й таку, що не має ніякої опори та признання в демократичних колах України. Ця влада, опираючись на невелику горстку земельної буржуазії й тримаючись тільки присутністю чужоземного війська, не зможе установити нормальних міжнародніх економічних та політичних відносин ізагрожує істнуванню української держави.

Цю частину резолюції дозволила друкувати гетьманська цензура, мабуть цілковито погоджуючися з нею. Але дальший тяг резолюції вона сконфіскувала й ґазета в цьому місці світиться такоюж білою плямою, якими тепер світяться в Галичині українські ґазети, сконфісковані ляцькою цензурою.

Гетьманці за кордоном тепер працюють на те, щоби знову на Україну повернути до панування над українським народом оту „невелику горстку земельної буржуазії", себто панування там польських та московських панів, бо своїх, українських панів, гетьманці ще не наплодили, а про наших „панів" українські селяни говорять: „От пани, так пани! — ноги взуті, а сліди босі!"

* *

Про те, хто панував на Україні в часах Скоропадського, може дати зрозуміння отака замітка в „Новій Раді":

> Вчора (9 травня 1918 р. — Ред.) між 5—7 годиною вечером російські офіцири зробили трус у редакції „Народньої Волі" й у помешканню центрального комітету селянської спілки, де було заарештовано коло 40 осіб. Був зроблений трус також у редакції „Нашої Думки". Як видно, труси й арешти відбулися в звязку зі скликанням Всеукраїнського Селянського Зїзду, який має відкритися сьогодня. За останні дні зїхалися на цей зїзд більше як 2,000 делегатів.

Це той зїзд, якого резолюцію ми тут подали вище. Тепер гетьманці за кордоном ведуть працю над реставрацією гетьманщини, щоб російське офіцирство, а при тім польське мало можність знову переводити труси й арешти на Україні в українських установах, газетах та серед українських діячів, коли знову буде „самостойная гетьманская украинская держава".

Г. КРАШАНКО.

НЕ ХОЧЕМО ЧУЖОГО!

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ.
(КНЯЖИЙ ВІК).

—o— (9)

— Очевидно! — сказав монах зідливо. — Як би я був єпископом, то волів би їздити на польовання, ніж сидіти запертим в келії. Владика має розум, вибирає що ліпше. Наше життя прикре! Наш ігумен, той що правив службу, залізний і дуже прикрий для нас. Забалакавшися з вами, я лиш троха спізнився. Ігумен дуже сердитий був, побачивши мене нині. Приказав мені дров до пекарні нарубати. На щастя він зараз піде до двора. Там він звичайно сидить цілу годину, або й більше... Щасливий чоловік, що може сидіти і балакати з такими жінками! Нині з того буде мені бодай та користь, що за той час його балачки з родиною Завади, дров до пекарні за мене нарубає братчик... Гірко жити на сім світі.

Обом була дорога до монастиря у Вишни. Стефан вже не сідав на коня. Пішов з монахом пішки. Коня вів слуга Тимко. Собаки самі бігли за ним. В монастирі розійшлися. О. Симеон пішов до своєї келії, Стефана Тимко завів до мешкання епископа.

— Чи не голодні ви? — спитав Тимко.

— Вмирати з голоду ще не вмираю, — відповів Стефан. — Всеж таки моє снідання було дуже рано і дуже скупе.

— То ходіть зі мною до рефректаря. Там дістане їсти в кождій порі, бо у всякій порі надіздять до нас люди, як звичайно з дороги, голодні.

Стефан пішов до рефректаря. Було там багато ріжних людей і голосний гамір. Сів собі на боці, бо не мав там ніякого знайомого. Дехто глянув на нього цікаво, та не займав його. Глянувши, відвертався. Лиш один, що сидів між земськими боярами, не зводив з нього очей. Був то малий, дуже грубий, вже не молодий чоловічина. Очи у нього були маленькі, уста широкі, борода рідонька, голова майже лиса.

Стефан собі задивився на нього. Вгадував, хто то, бо про такого нераз чув. Глядів на нього, сам не знаючи, що підсміхається. Грубий малий вхопився руками за стіл, підвівся і пустився до Стефана, котрий собі встав і ступив крок вперед. Грубий промовив до нього:

— Ти цілком подібний до мого стрийного брата, царство йому небесне. Або ти Стефан з Бенькова, або я сліпий і дурак!

— Ви ні не сліпі ні не дурак, — відповів Стефан весело. — Стрийко що тут роблять?

— Не знаєш сего, бо ти товкся десь по світі. Мій живіт розрісся так, що кінь вже не годен був двигнути се грішне тіло. Мій маєток я роздав синам і сам пішов до мого брата заряджувати його двором. З великого княжого боярина — ось на що я зійшов. Зруйнував мене мій живіт. Я стягав його, мастив, чим лиш радили, пив ріжні зілля. Даремний був труд. Ріс, ріс, і ось який виріс; ось що з мене зробилося! Тепер куди мій брат, туди і я. Він приїхав до Вишні, то і я з ним. Ходи, сідай коло нас. То бояри з околиці.

Взяв Стефана за руку і затягнув його до товариства, котре цікаво призиралося йому, коли він балакав з Жихором, братом владики.

Владика вернувся до Вишні може з годину пізніше, як то обіцяв був, відсилаючи Стефана з Тимком. Завинив Борота, бо коли наздігнав епископа, випередив з ним ціле мислинське товариство і довго щось розказував йому; оба довго балакали. Владика невеселий вернувся до монастиря. Що правда, не сумував, та якийсь зажурений був. Побачивши Стефана, повеселів.

— Ти мусиш пару днів посидіти тут у мене. Тоді, коли я віділу до Перемишля, ти відїдеш до Бенькова. Мамою мені не викручуйся, бо я вже вислав до неї кінного гінця. Скаже їй, що з тобою сталося. Я також переказав, щоби гінцем передала тобі який празничний одяг.

Стефан лишився. Повечерявши, в світлиці владики сиділи всі три: сам владика, його брат і Стефан. Сей мусів розказувати, куди бував і які переживав пригоди. Коли так балакали, почули гамір в передніх кімнат. Хтось, голосно приказуючи, домагався, щоби його впустили. Служба дістала була приказ нікого не впускати, тож не впускала, хоч гість дуже сердився і вигукував.

— То хіба лиш Завада, — промовив владика, сміючися.

— Треба впустити його, бо людей порозгане і двері виломить. Він до того не привик, щоби чиясь служба відправляла його від порога.

Брат владики Жихор вийшов, щоби впустити гостя. Стефан хотів відійти, та владика задержав його кажучи:

— Завада не вкусить тебе. Не пошкодить, як познакомишся з ним. Може коли стати тобі в пригоді.

Ледви се сказав, до кімнати ввійшов кремезний, високий мужчина. Лице сонцем спалене, риси правильні та гострі. На голові волосся буйне, неладі. В очах був якийсь неспокій. Уста стиснені завзяттям. Лиш коли усміхнулися, показували, що то якийсь добряга. Одяг цілком не вказував на багатиря. З боку висів невеличкий меч, в руці стара боброва шапка. Привитавшися з владикою і, розглядаючись по хаті, сказав:

— Нема! А я гадав, що у вас якась жінка, коли служба заступивши мені дорогу, не впускала мене до вас.

— Ви все мусите розпочати якимсь жартом; такий, який не на мої вуха, — відповів владика, сміючися. — Я приказав не впускати чужих, бо хотів побалакати з братанчем, котрого я бачив ще малою дитиною. Щойно приїхав від Греків.

Стефан поклонився Заваді.

— То він, той ваш братанич? — спитав Завада. — То мені не вільно глянути на нього?

— Я ховав його перед людським оком, аж йому з хати привезуть ліпший одяг. Без того годі було його показувати людям.

— Його може які опришки в дорозі до вас обдерли?

— Він не дав би себе обдерти. Він з хати вийшов так, як стоїть. Не знаючи краю, в котрім був ще малою дитиною, в лісах зблудив. Я знайшов його на дорозі і вхопив. Я хотів показати його вам таки у вашій хаті, аж прийде його ліпший одяг. Не виключене, що й тут у Вишни дібрав би що на нього. Та се не конче потрібне. Післанець має доброго коня. Гадаю, що завтра вже буде назад з його шматтям.

Гість не спускав очей зі Стефана. Звернувся цілий до нього і став розпитувати, куди бував, як жив, чого навчився, що любив, до чого не мав охоти. Зі старшими Стефан несмілий був. Та як вже розбалакався, то, не дивлячися на розмовляючих, з розмови годі було виміркувати, що то розмова між молодим і старим. В часі сеї розмови попивали винце, принесене Жихором.

Завада присунувся до владики і став щось шепотом балакати йому до вуха. Жихор і Стефан зрозуміли, що вони тепер тут непотрібні. Перший виховзся Стехан, по хвили щез Жихор. Завада подивився, чи в сусідній кімнаті є хто. Побачивши, що порожна, промовив:

— Я, владико, так завзято добивався до вас у такій пізній порі, бо хотів побалакати з вами про дуже важне діло. Погані вісти надходять з Перемишля.

— І я дещо чув, — сказав єпископ. — Я нині зійшовся був з Боротою. Був у вас? Як був, то вам повторив мабуть те, що я від нього чув. Як правда все те, що він каже, то справді погано.

— Борота був у мене. Він має свої вісти, я свої. І сі і ті сходяться з собою. Вони єдно казом, що в Перемишли кують зраду. Князь недужий і кождої хвилі може вмерти. Його смерть хтось хоче використати на те, щоби перемиський княжий стіл дати мадярському королеви. Таке виходить з моїх вістей і з вістей, зібраних Боротою. Лиш у тім розходимося оба, що кого іншого я підозріваю, кого іншого він. Як не знаємо докладно, хто зрадник, то годі нам знайти способи успішної оборони.

— Перше, що треба би негайно зробити, то про небезпеку звістити княжих братів: і князя Володаря в Звенигороді і теребовельського князя Василька. Переказати їм бодай се, що вже напевно знаємо. Я й Бороті сказав се.

— Ми вже вислали гінця до Звенигорода. Порадили, щоби князі на всякий випадок зібрали більшу військову силу і мали її під рукою.

— Борота надіється, що нині довідається щось більше. Завтра буде у мене.

— Я дуже цікавий, що він привезе. Як справді грозить така небезпека, то мені треба мерщій вертатися до Перемишля, щоби по змозі протидіяти. Католик на княжім столі, то загибіль православної церкви. Що зможу, те зроблю, щоби Мадяра не впустити на княжий стіл.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО ЗЕЛЬМАНА, ПАЛЕСТИНУ И УКРАЇНУ.

Як мій стрий повернулися з війська, то посилали мене, малого хлопця, завжди по тютюн, за що давали мені цента або й два на цукорки, бо дорога до старого Зельмана, що держав трафіку, була далека. Та незабаром стрий оженилися і вже я не мав нагоди ходити по тютюн, бо тато не курили. Через те й не мав я вже нагоди бачити сивого, як голуб, Зельмана, отого старого Жида в білих панчохах, що ще сьогодні стоїть мені перед очима.

Аж одного разу кажуть тато до мами:

„Знаєш, я вже довгий час не бачу старого Зельмана. Вже десь певно помер, коли його в селі не видно".

Мама відповіли, що певно помер, бо як Жид чи Жидівка помруть, то завенуть їх у плахту й вивезуть до міста та поховають на жидівськім цвинтарі, а в селі навіть про це ніхто не знає.

За якийсь час чую, як тато кажуть до мами, що довідалися, що старий Зельман поїхав до Святої Землі, до Палестини, вмирати, та що незадовго й старий Волько тамтуди поїде. Це вже мене зацікавило й я запитався тата, чому Зелман вибрався до Святої Землі вмирати. Я й запитався, що коли тамта земля свята, то яка є наша.

Батько не вміли читати, але знали добре, що Жиди мали колись свій власний край, котрий звався Палестиною. Вони мені відповіли, що й тут свята земля, де ми жиємо, бо то є наш край і він нам милий і дорогий і для нас святий, а для Жидів є дорогий їх край, і тому старі Жиди вибираються на старість умирати в тім краю, де спочивають кости їх предків і їх пророка Мойсея.

Хох батько дали мені добру й розумну відповідь, то в моїм дитячім розумі старий Зельман таки далі остався старим дурнем, котрий вибирається десь далеко вмирати, коли в нас так мило й гарно. Я не міг порозуміти, як можна любити землю, на якій чоловік не був, не родився.

Отсе приходить мені тепер на думку, коли дивлюся на наше старе покоління в Америці й на нашу тут роджену молодь, і коли думаю про нашу українську будучність в Америці. При тім роздумуванню стоїть мені перед очима отой старий Зельман з рідного села й той цілий жидівський рух, який тепер зрушив Жидів цілого світа, коли їм приходиться боронити німецьких Жидів.

Тисячі літ минули, як Жиди втратили свою державність. Розкинені вони по цілім світі. Але, коли йде про ратунок жидівства, про відбудову Палестини, всі вони допомагають жидівській справі, де вони не жиліб.

Ми бачимо в Америці Жидів на дуже високих становищах, котрі нібито відбилися від Жидів, котрі ніколи Палестини не бачили, а всежтаки вони завжди підносять голос, коли треба боронити жидівську справу, чи дати жертву на допомогу переслідуваним Жидам, чи на відбудову Палестини.

Нюйорський ґовернор Ліман виразно взиває Жидів дбати про Палестину, не забувати за неї. І тепер я добре розумію душу старого Зельмана, коли він вибирався вмирати в Палестині, якої ніколи не бачив.

І тепер я і тисячі наших старших іміґрантів теж мріємо мріями старого Зельмана, коли перед нашими очима стоять наші білі хатки, сади зелені, гаї, сіножаті й поля. І нейоден з нас заллється сльозами на самий спомин про ті місця, де спочивають кости наших предків.

Правда, що нам ще далеко, щоби ми могли наслідувати Жидів у своїй любови до України і до всього, що українське. Але я певний, що на все прийде свій час. Я певний, що й тут роджене молоде покоління дорожитиме нашими звичаями, нашою історією й нашим краєм, з якого вийшли його батьки. Кождий нарід має призначену Богом якусь ціль. Оту ціль пізнає той нарід через пророків, яких Бог тому народови посилає. Ми вже дістали тих пророків, наших геніїв, а тільки треба піти нам їх слідами, а пірвуться пута вікові й наш край стане вільним і щасливим. І як молоде наше покоління в Америці пізнає велику силу слова тих пророків, їх любов і посвяту до України, їх високі й благородні думки, то воно теж боронитиме тої землі й схоче її відвідати. А може будуть і такі, що й кости свої схочуть там положити. Бо як Палестина для Зельмана, так Україна для тих наших синів і внуків буде тою святою землею, де спочивають кости наших чесних батьків і де віками кровавилися міліони за те, щоби правда була в світі.

Н. Костів,
Озон Парк, Н. Й.

НАРОДНІ ТАНКИ І БАЛЄТ.

Кождий нарід видав за час свого існування спів, музику і танки. Як люди жили в напів диким стані й не знали ні співу ні музичних інструментів, танок був одиноким виявом людських почувань, радости і горя, а пізніше ще й релігійних почувань. Не знаючи співу ні музики, люди танцювали під оплески. Ця звичка задержалася ще до нині серед примітивних племен в Африці й Азії, а навіть припліскують до танків і в нас на Україні.

Як винайдено музичні інструменти, танки вибилися скоро в штуці на перше місце. В танках виявлювано не тільки примітивні почування радости і смутку, але також глибокі почування патріотичні, воєнні й релігійні.

У нас на Україні перше місце заняв спів. Танки залишилися тільки ті, що виявляють радість. З релігійних остали тільки гагілки. Залишилися й останки похоронних танків. З воєнних танків оставсь Аркан, гра його походження мабуть неукраїнське. До геройських танків треба зачислити запорізькі танки і т. зв. Запорозький Герць.

Наші танки можна танцювати групами, парами або одинцем. Танки гуртові звуться хороводами. Всі наші танки підходять під клясифікацію танків характерних. Це танки народні.

Між народніми танками і балетом є ріжниця, і то така, як між народною піснею й оперою. Народній танок є твором цілого народу. Його початки сягають у далекі передісторичні часи. Балет є річ видумана, яка має свого творця-автора, як має його опера. Балет є сам для себе цілістю, має свою осібну музику, спеціяльні декорації й костюми, згідно з видумкою автора музики і сюжету. Балет це фантазія автора-композитора. Є три роди балету: тихічний, пантомімний і характерний.

Народні танки можуть бути чудові, але балетом вони не є. Ми, Українці, ще не створили свого балету. Але на це буде ще час.

Дмитро Чутро.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ШІКАҐО, ІЛЛ. Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 301, повідомляє всіх членів, що піврічні збори відбудуться 2 липня, в год. 1-ій пополудні. На ці збори всі члени повинні обовязково явитися і вислухати піврічного справоздання контр. комісії. Ті члени, котрі подались о позичку, мають прийти і вирівнати свої довги, бо чеки уже є в руках секретаря. — Павло Підлісний, секр.

БЕРВІК, ПА. Тов. ім. Грушевського, від. 164, дає до відома членам, що піврічний мітінґ відбудеться 2 липня, в гали церковній, в год. 2-ій попол. Проситься членів прийти на мітінґ і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Іван Меленик, предс.; Петро Ґелетій, секр.; Мирон Лило, кас.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Запорозька від. 117, повідомляє всоїх членів і членищь, що піврічні збори відбудуться в суботу, 1. липня, точно в годині 8-мій ввечір, в гали Укр. Роб. Союза, 66-68 Іст 4-та ул. Обовязком є кождого члена і членищі прийти на збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають вирівнати свій довг, бо в противнім разі будуть суспендовані. Котрі члени хочуть змінити свої грамоти, нехай принесуть на збори свої старі грамоти. Не вявившийся член заплатить кару 50 ц., а урядник 1 дол. — Ніньовський, предс.; І. Хома, кас.; Г. Стефанишин, фін. секр.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписана, складаю сердечну подяку урядникам, делеґатам і комісії просьб і скарг У. Н. Союза з 18. конвенції і урядникам Бр. св. о. Николая, від. 104, за уділення запомоги в сумі $50, котрі стали мені великою поміччю у моїм прикрім положенню. Вступайте до У. Н. Союза, бо тільки батько Союз може вам допомогти.

Софія Рудик,
Перт Амбой, Н. Дж.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

БОСТОН, МАСС.

Новий відділ ОДВУ.

Запорозька Січ, Сестрицтво Пр. Покрови і громадяни, котрі гуртуються при церковній громаді, прийшли до переконання, що їм треба зміцнити фронт боротьби проти наших ворогів і для виконання цього завдання заснувати відділ Організації Державного Відродження України. Такий відділ засновано на нарадах дня 11 червня. Збори відкрив гром. І. Чопик і пояснив цілі організації, яку мається оснувати, а яка є звернена проти всяких інтернаціоналізмів і змагає до визволення рідного краю шляхом зорганізування національних сил.

Гром. Давискиба обговорив обширніще значіння націоналістичного руху та представив роботу націоналістів у рідним краю і тут в Америці.

По вислуханню тих докладів присутні заявилися за створення відділу ОДВУ. В такий спосіб повстав 27 відділ ОДВУ ім. Д. Данилишина. До товариства вписалися коло 70 членів, головно самі молоді хлопці й дівчата.

Дня 18 червня загостив до Бостону головний організатор ОДВУ, гром. Теодор Свистун. Він виголосив довший реферат про суть націоналізму та про пляни нашої дальшої праці в краю і в Америці. Той реферат будуть мати нагоду почути інші громадяни, тому його не передаю.

Додам тільки, що націоналістичні віча й наради роблять добре діло, бо підносять духа нашої іміґрації й піддержують і в молоде покоління інтерес до волі того краю, звідки вийшло старе покоління.

Н. Давискиба.

Запізно прийшла книжка.

Книгар післав хлопця, щоби заніс „Карний закон" на годану адресу. За якої пів години хлопець вернувся з книжкою.

— Ти чому приніс книжку назад?

— Я прийшов запізно. Той пан уже в арешті.

В. Кедровський.

БОРОТЬБА З ПОГРОМАМИ НА УКРАЇНІ

(6)

Як тільки почала ширитись анархія на Україні, а разом з нею й погромницька агітація та окремі протижидівські ексцеси, то цю справу взяли були під пильну увагу всі відповідальні українські чинники. В армії проти анархії та антисемітської пропаганди боролись українське воєнне командування, військові організації й представники української влади. Та, на жаль, ця боротьба ускладнялася тим, що Жиди, які знаходилися на Україні чи в російській армії, виступали проти українізації частин армії й самі не йшли в територіяльні українські частини, бойкотуючи їх. Доводиться чути закиди зі сторони Жидів, що Українці не допускали їх до українізованих частин. Можей були такі місцеві прояви, але це зовсім не лежало в політиці та системі українізації армії. Ніде й ніколи ніяким наказом чи розпорядженням, чи постановою відповідальних українських чинників не було обмежене право Жидів, чи яких інших народностей, вступати до українських частин. Лише деякі народности України самі себе відмежували глухою стіною від українських частин та ще до того ухвалювали ріжні резолюції й постанови проти українізації армії, й робили це то як члени загально-російських організацій, то як спеціяльних своїх національних організацій. Навіть у Центральній Раді визначні представники жидівства, такі як Рафес та інші, виступали проти українізації „штика", а тому, очевидно, жидівство не вступало до українізованих частин, а пізніше воно не пішло й до українських частин, які вже остаточно сформувалися після розвалу російської армії.

Перший параграф статута української народньої армії, який був затверджений Центральною Радою 17 грудня 1917 року, говорить:

„1. Кождий громадянин української народньої республики повинен захищати свій рідний край, життя й добробут його мешканців від нападу ворогів".

Тут, як бачимо, говориться про „громадян української республики", а не про Українців лише. Та, на жаль, такими громадянами себе вважали лиш Українці по національності, бо ніяка народність, за винятком окремих випадків, в тих часах у лави українського воєнства не стала. Зокрема Жиди хотіли зорганізувати свої національні військові частини, або в крайному разі хоч боєві дружини, для забезпечення себе від погромів. Зі сторони української влади та свідомого громадянства вони стрінули були в цьому повну піддержку, але серед самих Жидів знайшлися противники цього проєкту, тому справа затягнулася так довго, аж на Україну прийшли червоні орди й поклали кінець усяким проєктам. Треба пошкодувати, що слушне гасло, яке в 1917 році в часах українізації видвигнули були більше далекозорі жидівські політики, що поруч з українізацією армії їм треба формувати з руїн російської армії свої жидівські частини, хочби для підтримки порядку в містах та містечках з жидівським населенням, щоб охоронити Жидів від погромів, не було переведене в життя. Зі сторони української військової влади вони стрінули засадничу згоду й мали би були повну матеріяльну та моральну підтримку свідомого українства та представників влади. Зокрема в нас, у Ґенеральному Військовому Комітеті, неразобговорювано можливість і признавано потребу такої організації, але до неї мало взятися само жидівство; а коли воно цього не зробило, то це його велика помилка. Практика показала, що там, де були пізніше зорганізовані жидівські боєві дружини, хоч і невеликі числом, вони в більшости вратували Жидів від погромів. Жидівські військові частини могли би були відограти велику позитивну ролю й вибити козир з рук ріжних злочинних агітаторів серед українського війська та населення, що Жиди, мовляв, проти українізації й підтримують російську армію на Україні. Це в значній мірі пособило би було українській владі в боротьбі проти погромів та проти погромної агітації на Україні.

Вже починаючи від липня, коли анархія все більше розливалася в цілій бувшій Росії, а разом з тим і на Україні, все частіше доводилося виряджати українські частини для припинення ріжних ексцесів і погромів. Деякі частини, як, наприклад, на Чернигівщині курінь Тараса Шевченка, прекрасна боєва частина, загинув в частих перекидках та маршах з одного місця до другого для боротьби з анархією та погромами. Думаю, що в архівах Військового Ґенерального Комітету, а потім Військового Міністерства, коли вони ще десь збереглися, можна знайти в цій справі багато матеріялів, з яких видно ті заходи, що робила військова влада, бо фактично тоді вона одинока ще мала в своїх руках сяку-таку зорганізовану силу, щоби боротися з анархією та погромами на Україні. Не покладаючись особливо на свою память, тут наведу лише деякі факти і відомости, котрі збереглися між моїми паперами.

На запит у Центральній Раді 28 листопада 1917 року про погроми, тодішній ґенеральний військовий секретар, Петлюра, дав такі пояснення:

„Погроми припадають на прифронтову смугу, де надзвичайно багато російських запасових військ. Вони часто роблять погроми. В запіллю їх (російських військ — В. К.) так багато, що вони навіть не відповідають вимогам фронту. Розгрузка фронту від зайвих військових частин стрічала багато перепон бюрократичного порядку (зі сторони російської влади — В. К.). Але ця реформа скоро буде виконана; скоро військовий секретаріят також буде мати досить військової сили, при допомозі якої можна буде боротися з анархією".

Тодіж С. Петлюра, як військовий секретар, прихильно поставився до організації спеціяльних жидівських частин. Взагалі вже тоді, коли точилися тяжкі бої з большевиками на півночі України, в нас не вистарчало військ для піддержки внутрішнього порядку, взагалі для служби в залогах, для охорони державного майна, ріжних складів і т. п., а тому все тяжче ставало боротися при помочі війська проти жидівських погромів та інших ексцесів. Навіть ще до наступу большевиків на Україну в нас не вистарчало своїх національних частин, щоби поставити їх в певній скількости залогами в ріжних місцях та для охорони залізниць, мостів і т. п. Дедалі, тим більше анархія розросталася, наступ большевиків все більше вимагав свіжих сил, а їх не було звідки взяти навіть на найпекучіші потреби.

В тих часах, коли ми робили судорожні зусилля, щоби збільшити й зреорганізувати свою армію, українська влада була позбавлена можливости дати відповідну охорону й жидівському населенню, бо до цього треба було вжити цілу нашу армію, яка мала сотки ріжних завдань. Тому, відповідаючи в Центральній Раді фракції сіоністів 19 грудня 1917 року, тодішній голова Ґенерального Секретаріяту, В. Винниченко, говорив:

„Секретаріят зовсім не байдуже ставиться до погромів, але не скрізь можна їм вчасно запобігти, бо через большевицький заколот доводиться забирати найкраще війська з міст і посилати його на українсько-румунський фронт для оборони всеї України. Ґенеральний Секретаріят дбає, щоби запобігти загальному погромови, котрий може статися, коли на Україну прийдуть большевики. Всеж він і тепер виділяє військові частини для припинення погромів, як тільки може".

Та властиво події 1917 року були лише приґравкою до тої страшної анархії, яка охопила Україну з приходом до неї большевиків у 1918 році, та вступом до тих страшних погромів, які кривавою хвилею прокотилися по всій Україні в 1919 році, коли анархічні сили громили не лише жидівське, але й українське населення. Тепер я перейду тут до властивої теми цих заміток про боротьбу українського уряду та його зорганізованої влади з погромами на терені, який знаходився під зарядом уряду У. Н. Р. в 1919 р.

(Далі буде).

Подбала заздалегідь.

— Панно Олю, я знаю одну кімнатку, де ми без перешкоди можемо говорити про наше кохання.

— Алеж добре, ходімо, моя мама вже там сидить!

— Ви обвинувачені в страшному пиянстві. Чи можете щось подати на своє оправдання?

— Можу. Страшну спрагу.

ВИСТАВА СЛАВЯНСЬКИХ ІЛЮСТРОВАНИХ ЧАСОПИСІВ У ПРАЗІ

Між 22/IV. і 7/V. б. р. з великим успіхом відбулася в Празі в помешканні Центральної Міської Бібліотеки вистава сучасних славянських ілюстрованих часописів.

Виставу зорґанізувало Товариство Славянських Жінок („Єднота слованскіх жен") при співучасти: Славянського Інституту, Славянських Архівів при М. З. С. (Білоруський Закордонний Архів, Український Історичний кабінет, Російський Закордонний Історичний Архів) та Центральної Бібліотеки міста Праги.

Відкриття вистави відбулося дуже врочисто, на яке прибули представники посольств болгарського, югославянського і польського, представники міністерств, представники чеської журналістики та письменники, артисти-малярі, учені, зокрема президент Славянського Інституту проф. д-р Мурко, директор Славянських Архівів проф. д-р Ян Славік, директор Славянської Бібліотеки д-р Крижек, директор Народнього Музею д-р Вольф та інші, а також представники еміґрантських орґанізацій.

З привітальною промовою до гостей виступила пані Смоляржова-Чапкова, голова Товариства Славянських Жінок. Далі промовляли представники посольств: болгарського, посол Панчо Дорев; югославянського, радник д-р Баїч; польського, радник Гладік, які витали виставу як визначний крок для ближчого пізнання й зближення Славян. Декан фільософічного факультету Карлового університету, проф. д-р Горак, у своїй урочистій промові зазначив, що Прага, завдяки старанням чеської влади, стала справжнім осередком славянських студій. За Славянський Інститут і Центральну Бібліотеку міста Праги промовляв д-р Вольф. Нарешті промовляв ініціятор і орґанізатор вистави чеський письменник Емеріх Чех, який подав інформації про виставлені часописи, після чого вистава була відкрита.

Виставова саля була декорована національними прапорами всіх славянських народів і, крім того, прапорами козаків донських, кубанських і терських, які вперше за час еміґрації виступили на виставі самостійно зі своїми часописами.

Український відділ на виставі орґанізував Український Історичний Кабінет із тих сучасних ілюстрованих часописів, що редакції до кабінету надсилають. Виставлено сімдесять українських ілюстрованих часописів у такому порядку: література й мистецтво, культурно-освітні, політичні, військово-історичні, технично-господарсько-кооперативні, для дітей і молоді й окрема часописи з Радянської України. За браком місця виставлено далеко не все, а всеж по скількости виставлених часописів український відділ дорівнювався і навіть перевищував відділи інших славянських народів. Для українського відділу було призначене гарне місце по середині салі, де містилися лише три відділи: югославянський, польський і український, решта відділів були розташовані попід стінами.

В морі барв виставлених славянських ілюстрованих часописів, звичайно, українські часописи в цілому не могли конкурувати з розкішними виданнями тих славянських народів, що мають свої держави й підтримують свої видавництва державними субсидіями, але поодинокі українські видання, як наприклад „Мистецтво", „Нова Хата" й інші могли таки й конкурувати. Український відділ на виставі робив дуже гарне враження своєю впорядкованістю; на це звернули увагу й розпорядчики вистави й гості, відзначила це й чеська преса.

Майже що дня відбувалися на виставі реферати про пресу того чи іншого славянського народу, або на загальні теми, наприклад: „Славянська взаємність у часописах", тощо. Про українську пресу 29 квітня зробив доклад д-р М. Обідний, який схарактеризував головні етапи в розвитку нашої преси та її мартирольоґії. При цій нагоді чеський письменник, Емеріх Чех, рекомендував зібраній публиці передплачувати гарні українські ілюстровані часописи до чеських публичних читалень, каварень, тощо. Той же Е. Чех в окремому свойому докладі на виставі подав дуже гарну оцінку українських ілюстрованих часописів. Взагалі вистава дуже причинилася до ознайомлення чужинців не тільки з українською пресою, а й з українською справою. Коло українського відділу завжди скупчувалися відвідувачі. Без перебільшення можна зазначити, що відділ українських ілюстрованих часописів був предметом особливої уваги й подиву відвідувачів, бо демонстровано видавничу продукцію народу, який не має держави й видає свою пресу самотужки.

Цікаво було спостерігати, як успіхом Українців тішилися наші приятелі зпоміж чужинців і як лютували скомпромітовані вороги, які провадять за кордоном пропаґанду, що ніякої України нема.

Варта зазначити, що чеське жіноцтво, обєднане в „Товаристві Славянських Жінок", в більшости своїй є русофільського напрямку т. зв. „крамаржівці", до цього часу з Українцями не співпрацювало й взагалі, ніби не знало, що існує ще й такий славянський нарід, як український. І ось сталося чудо! На виставі, зорґанізованій тим же Товариством жінок, появився самостійний український відділ із сімдесятьма назвами сучасних українських ілюстрованих часописів, а поруч інших славянських прапорів у салі замаяв блакитно-жовтий прапор український.

Справді, час працює для нас!

ВІСТИ З СІЧОВОГО БАЗАРУ „СУРМА"

103 АВЕНЮ А, НЮ ЙОРК.

Українська програма Сурми в неділю, дня 2-го липня, буде віддана до нопису Українсько-Американській професійній молодіжи. Між іншими запрошено до участи від адвокатів — Стефана Ярему, від лікарів — Ю. Андрейка, від учителів — Ольгу Опела, від штуки моделів убрання — Анну Панасюк, від соціольоґії — М. Германа, від драми — М. Михайлова, від фармацевтів — Осипа Білоґана, від музики — Ю. Олійника, від історії — С. Шумейка.

Хто ще хотів би зголоситись репрезентувати другі професії або фахи, як ботаніку, зоольоґію, кіно і т. п., того проситься зголоситись до Сурми перед неділею 2-го липня.

Хто знав би про визначніших молодих українського походження людей, котрі ведуть успішно більші підприємства, або є успішні в якійсь професії, то також проситься дати нам знати про них, щоб представити їх як примір для других.

Це все на неділю, 2-го липня. Дальші програми знов будуть чисто народні зі старокраєвого життя. На ті програми також треба помочі від старокраєвих людей.

Скоро має бути програма „НА ВІДПУСТІ В ЗАРВАНИЦІ", тут хочемо представити ту багату поезію наших дідів-прошаків лірників. Хто знає їх мову, їх промовки, молитви, і т. п., то хай напише до нас; за ужитий на радіо матеріял дістанете нагороду.

Дальше потреба якнайбільше матеріялу на програми „МАТИ І ДИТИНА": всі діточі пісні, що співає мати дитині при колисці, на колінах і т. п. Та програма має доказати, як виховується діти в краю. Властиво ті приспіви „Ой, люлю, люлю", „Ой ходить сон", „Поломаласі, поломаласі колисонька новая", „Сорока, ворона", „Тосі, тосі", „Печу, печу бабку", „Їде, їде пан, пан", „Куй, куй ковалі", „Був дід монька" і т. д. Хто знає такі пісні, приповідки, того просимо виписати і принести або прислати до Сурми; ми ці народні твори хочемо використати на радіо, бо їх найкраще люблять наші слухачі. (Огол.)

Рідна мова.

В місточку Острополі на Волині перед світовою війною жив доктор Українець, п. Савкевич, знаний на всю околицю як дуже добрий лікар.

В тій околиці була цукроварня, якої директором у тім часі був фаховець-Жид, котрий мав віддану дочку.

Ця молодичка на перші злоги приїхала до своїх батьків.

Тато, як прийшов день родин, післав по д-ра Савкевича, який, приїхавши до родільниці й оглянувши її в її спочивальні, вийшов до другої кімнати, сказав батькам, що все гаразд, сів коло стола і почав читати книжку.

Десь тяжко ті діти появляти на світ Божий, коли наша молодичка стала згодом постогнувати, а потім і до Господа звертатися зпочатку мовою німецькою: „Майн Ґотт, майн Ґотт!", потім „союзною" тоді; „Мон Діє", мон Діє", бо була вчена собі.

Тато й мати родільниці неraз зверталися до п. Савкевича: „Гаспадін доктор, пачему ви не пайдьотє к бальной?!" А він їм усе відповідав: „Ще не пора!"

Почулись охи молодички вже й на „общеупотребітельном": „Ах, Боже мой, Боже мой!"

Знов батьки просять доктора, щоб ішов до родільниці, а він все своє: „Ще не пора!"

Нарешті родільниця заголосила: „Ай вай, тателе, мамеле!"

„Тепер пора!" — сказав п. Савкевич, пішов до родільниці, поміг їй, що було треба, все справив, вийшов від неї до світлиці й поздоровив діда й бабку з внуком, чи з внучкою, тепер уже не памятаю.

Як кого добре припече, то й рідна мова з язика потече!

—o—

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН У СЕРЦІ ЗЕМЛІ.

(78)

Тарзан був оточений зі всіх сторін. Годі було думати вирватися з перстеня цих страшних потвор, але він не думав здаватися, не боронячись до останньої можливости. Нарешті один з горібсів заговорив до нього: „Клади зброю на землю! Ще ніхто не втік від нас!" Іванна звернулася до Тарзана: „Ми нічого не можемо зробити. Нам нема ратунку". „Що ви хочете робити з нами?" — спитав Тарзан. „Візьмемо вас до нашого селища й будемо добре годувати".

Така відповідь горібса була незрозумілою Тарзанови. А тимчасом Іванна знову сказала Тарзанови: „Здаймося їм. Ми не вирвемося тепер звідси. Згодом ми побачимо, що нам робити й може буде нагода втекти". Слова дівчини переконали Тарзана і він положив свої стріли та лук на землю й відійшов від них геть. Після того горібси підїхали до них ближче й скоро Тарзан та Іванна знайшлися верхи на гороборах. Всі подалися в темний ліс.

В той час, коли Тарзан та Іванна їхали на страшних потворах в супроводі ще страшніших людо-звірів, кількасот миль далі, здовж ріки, в печері сидів Джесон Ґрідлі, Тор і пірати. Коли очі Ґрідлія звикли до темноти, він на своє здивування розпізнав у сутіні Тора та піратів. Здивованню його не було кінця. Він думав, що горібси потопили всіх їх у ріці. „Де ми тепер знаходимося? Що це за печера?" — спитав один з піратів.

„Хоч мене вбий, не розумію ще нічого. Мабуть це печера крокодилів, бо вони будують собі гнізда на березі ріки понад водою так, що вхід до їх гнізд є лиш один, і то попід воду", говорив далі Ґрідлі. Спільна недоля тепер зробила всіх приятелями. Вони сіли біля Ґрідлія, питаючи його поради. „Ми не можемо поринати назад під воду, бо горібси нас побачать і спіймають. Я маю інший плян до втечі". Всі підсунулися ближче, щоби почути від Ґрідлія його